ПОЛТАВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО ЮРИДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Циклова комісія правових фундаментальних та професійно-практичних дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЕРЖАВНЕ БУДІВНИЦТВО І МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Рівень освіти	Фахова передвища освіта
Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр
Галузь знань	08 «Право»
Спеціальність	081 «Право»
Статус навчальної дисципліни	обов’язкова
Рік набору	2022

Полтава 2022

Робоча програма з навчальної дисципліни *Державне будівництво і місцеве самоврядування* для студентів денної та заочної форми навчання за спеціальністю 081 Право.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Ольга ШЕХОВЦОВА, викладач, спеціаліст І категорії

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<table>
<tr><th rowspan="2">Найменування показників</th><th rowspan="2">Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний ступінь</th><th colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</th></tr>
<tr><th>денна форма навчання</th><th>заочна форма навчання</th></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 4</td><td>Галузь знань
08 Право</td><td colspan="2">Обов’язкова</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Загальна кількість годин – 120</td><td rowspan="5">Спеціальність
081 Право</td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>2-й</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>3-й</td><td>2-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="8">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 2,8
самостійної роботи студента – 2,5</td><td rowspan="8">Освітньо-професійний ступінь:
фаховий молодший бакалавр</td><td>24 год.</td><td>4 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні</td></tr>
<tr><td>24 год.</td><td>8 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>42 год.</td><td>78 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Контрольні заходи</td></tr>
<tr><td>30 год.</td><td>30 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю: іспит</td></tr>
</table>

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: підготовка кваліфікованого фахівця-юриста навчальних закладів; дослідження організації, діяльності і розвитку законодавчого, представницьких і виконавчих органів держави і самоврядування.

Завданням курсу є формування у студентів системи знань про принципи утворення і функціонування органів державної влади і місцевого самоврядування, форми і методи їх діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- чинне законодавство відносно державного будівництва та самоврядування;
- основні принципи організації і діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування;
- основні поняття науки державного будівництва;
- форми і методи діяльності, організацію роботи Верховної Ради України, Президента України, органів виконавчої влади і місцевого самоврядування;
- методику організаційно-управлінської роботи органів державної влади і місцевого самоврядування.

***уміти*:**

- аналізувати зміни в законодавстві;
- аналізувати роботу органів державної влади і місцевого самоврядування;
- самостійно вивчати проблеми державного будівництва, конституційно-правової реформи; самостійно підвищувати свій професійний рівень;
- вирішувати практичні завдання, використовувати придбані уміння і навики на практиці.

Загальні та спеціальні компетентності	ЗК 1. Здатність до креативності, абстрактного мислення, аналізу і синтезу
	ЗК 2. Здатність застосовувати знання у професійній діяльності у стандартних та нестандартних ситуаціях
	ЗК 5. Уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати
	ЗК 9. Уміння працювати як самостійно, так і в команді
	ЗК 10. Здатність приймати неупереджені, вмотивовані рішення та спроможність забезпечувати їх правомірність
	ЗК 11. Здатність до самоосвіти та навчання протягом усього життя
	СК 3. Здатність визначати соціальну та правову сутність держави, її функції, а також структуру державного апарату
	СК 7. Навички логічного, критичного і системного аналізу правових документів
	СК 8. Навички реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права

Результати навчання	РН 2. Формування компетенцій, знань пізнавального та світоглядного значення, вмінь і навичок самостійного мислення та викладу своїх думок у процесі спілкування, у ході вирішення професійних завдань
	РН 4. Формування загальних знань про сутність, зміст, форми й функціонування держави і права та основних умінь щодо використання понятійно-категоріального апарату юриспруденції в подальшій професійній діяльності
	РН 17. Формування необхідного рівня знань щодо правового забезпечення реалізації прав, свобод та інтересів громадян у відносинах з органами державного управління (їх представниками), порядку здійснення державного управління, його форм і методів, особливостей управлінського впливу в різних сферах суспільного життя

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Поняття та загальна характеристика державного будівництва та місцевого самоврядування в Україні.

Тема 1. Поняття державного будівництва і місцевого самоврядування в Україні.

Розділ 2. Організація роботи органів державної влади.

Тема 2. Організація роботи Верховної Ради України.

Тема 3. Організація роботи Рахункової Палати.

Тема 4. Організація роботи Президента України.

Тема 5. Організація роботи Кабінету Міністрів України.

Тема 6. Організація роботи органів виконавчої влади.

Розділ 3. Організація роботи органів місцевого самоврядування.

Тема 7. Організація роботи органів місцевого самоврядування в Україні.

Тема 8. Організація роботи виконавчих органів місцевих рад.

Тема 9. Організація роботи органів державної влади та місцевого самоврядування з судовими та правозастосовними органами, об'єднаннями громадян.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	**Кількість годин**											
	Денна форма						**Заочна форма**					
	Усього	*у тому числі*					**Усього**	*у тому числі*				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Поняття та загальна характеристика державного будівництва та місцевого самоврядування в Україні.												
Тема 1. Поняття	8	2	2			4	14	2	2			10

державного будівництва і місцевого самоврядування в Україні.												
Разом за змістовим модулем 1	**8**	**2**	**2**			**4**	**12**	**2**	**2**			**10**
Змістовий модуль 2. Організація роботи органів державної влади.												
Тема 2. Організація роботи Верховної Ради України.	18	4	4			10	18		2			10
Тема 3. Організація роботи Рахункової Палати.	4	2	2									
Тема 4. Організація роботи Президента України.	14	4	4			6	16	2	2			12
Тема 5. Організація роботи Кабінету Міністрів України.	6	2	4				10					10
Тема 6. Організація роботи органів виконавчої влади.	10	2	2			6	14					12
Разом за змістовим модулем 2	**48**	**16**	**16**			**22**	**46**	**2**	**4**			**44**
Змістовий модуль 3. Організація роботи органів місцевого самоврядування.												
Тема 7. Організація роботи органів місцевого самоврядування в Україні.	10	2	2			6	16		2			12
Тема 8. Організація роботи виконавчих органів місцевих рад.	4	2	2				16					12
Тема 9. Організація роботи органів державної влади та місцевого самоврядування з судовими та правозастосовними	14	2	2			10						

органами, об'єднаннями громадян.												
Разом за змістовим модулем 3	**38**	**6**	**6**			**16**	**32**		**2**			**26**
Контрольні заходи	**30**						**30**					
Усього годин	**120**	**24**	**24**			**42**	**120**	**4**	**8**			**78**

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	**Назва теми**	**Кількість годин**	
		ДФН	*ЗФН*
1	Поняття державного будівництва та місцевого самоврядування	2	2
2	Організація роботи Верховної Ради України	4	2
3	Організація роботи рахункової палати	2	
4	Організація роботи Президента України	4	2
5	Організація роботи Кабінету Міністрів України	4	
6	Організація роботи виконавчої влади	2	
7	Організація роботи органів місцевого самоврядування в Україні	2	2
8	Організація роботи виконавчих органів, місцевих рад	2	
9	Організація роботи органів державної влади та місцевого самоврядування з судовими та правозастосовними органами, об'єднаннями громадян.	2	
	Разом:	*24*	*8*

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	**Назва теми**	**Кількість годин**	
		ДФН	*ЗФН*
1	Тема 1. Поняття державного будівництва і місцевого самоврядування в Україні.	4	10
2	Тема 2. Організація роботи Верховної Ради України.	10	10
3	Тема 4. Організація роботи Президента України.	6	12
4	Тема 5. Організація роботи Кабінету Міністрів України.		10
5	Тема 6. Організація роботи органів виконавчої влади України.	6	12
6	Тема 7. Організація роботи органів місцевого самоврядування в Україні	6	12

7	Тема 8. Організація роботи виконавчих органів місцевих рад.		12
8	Тема 9. Організація роботи органів державної влади та місцевого самоврядування з судовими та правозастосовними органами, об'єднаннями громадян.	10	
	Разом	*42*	*78*

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

В процесі вивчення дисципліни «Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні» застосовуються такі групи методів: словесні, наочні, а саме:

- метод усного викладання знань педагогом та активізація пізнавальної діяльності студентів: розповідь, пояснення, бесіда, лекція, метод ілюстрації та демонстрації при усному викладання матеріалу, який вивчається;
- метод закріплення матеріалу: бесіда, робота з законодавчими актами;
- метод організації самостійної роботи щодо осмислення та засвоєння нового матеріалу: робота з законодавчими актами;
- методи навчальної роботи щодо застосування знань на практиці і вироблення вмінь і навичок: виконання індивідуальних практичних завдань.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Методи контролю забезпечують одержання зворотної інформації про зміст, характер і досягнення студенів у навчально-пізнавальної діяльності та про ефективність роботи викладача.

Під час вивчення дисципліни «Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні» застосовуються наступні методи контролю: метод усного опитування (індивідуальне і фронтальне), письмовий контроль (перевірка вмінь на практичних заняттях, тематичний диктант, перевірка домашніх завдань), тестові методи перевірки знань, спостереження за роботою студентів на практичних заняттях; фронтальний контроль знань студентів за кількома темами, винесеними на самостійну роботу.

9. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Шкала поточного оцінювання знань студентів

(на основі повної загальної середньої освіти)

Рівні навчальних досягнень	**Бали**	**Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів**
1.Початковий	2	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об’єктів, що позначаються

		окремими словами чи реченнями
2. Середній	3	Студент володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, здатний за допомогою викладача логічно відтворити значну його частину
3. Достатній	4	Студент вільно (самостійно) володіє вивченим обсягом матеріалу, в тому числі і застосовує його на практиці; вільно розв'язує завдання в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу
4. Високий	5	Студент виявляє творчі здібності, самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх. Вільно висловлює власні думки і відчуття. Використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях.

Шкала оцінювання знань студентів на іспиті

Max 60	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі, орієнтація в інноваційних наукових доктринах та концепціях дисципліни. 2. Здатність демонструвати чинне законодавство, а також матеріали правозастосовної практики його реалізації. 3. Здатність демонструвати знання основної та додаткової літератури, рекомендованої викладачем. 4. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі.
55	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Здатність демонструвати чинне законодавство, а також знайомство із матеріалами правозастосовної практики його реалізації. 3. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою викладачем. 4. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни,

	розуміння їх значення у практичній роботі.
50	Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей. 2. Наявність окремих пробілів у знанні чинного законодавства, а також матеріалів правозастосовної практики його реалізації. 3. Засвоєння основної літератури, рекомендованої викладачем. 4. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Наявність пробілів у знанні чинного законодавства, а також матеріалів правозастосовної практики його реалізації. 3. Засвоєння основної літератури, рекомендованої викладачем. 4. Помилки і суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань до їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Наявність значних пробілів у знанні чинного законодавства, а також матеріалів правозастосовної практики його реалізації. 3. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою викладачем. 4. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
35	1. Прогалини в знанні чинного законодавства, а також матеріалів правозастосовної практики його реалізації. 2. Пробіли у знанні окремих частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 3. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
Min 0	1. Відсутність знань чинного вітчизняного законодавства та значної частини теоретичного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни.

	2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні» виставляється за такою шкалою:

Оцінка за шкалою ECTS	**Визначення**	**Оцінка за національною шкалою**	**Оцінка за 100-бальною шкалою (для іспиту)**	**Оцінка за 100-бальною шкалою (для заліку)**
A	**Відмінно** – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100	зараховано
B	**Дуже добре** – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89	
C	**Добре** – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79	
D	**Задовільно** – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74	
E	**Достатньо** – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69	
FX	**Незадовільно** – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	20 – 59	не зараховано з можливістю повторного складання
F	**Незадовільно** – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 19	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти під час поточного контролю знань:

Вид контролю	Лекції	Практичні роботи	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Іспит
Кількість балів	10	15	5	10	60

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Програма навчальної дисципліни.
2. Робоча програма навчальної дисципліни.
3. Силабус навчальної дисципліни.
4. Конспект лекцій.
5. Методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів для вивчення навчальної дисципліни.
6. Плани практичних занять.
7. Питання (завдання) та комплект білетів до підсумкового контролю з навчальної дисципліни для іспиту.
8. Тестові завдання.
9. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р., прийнята ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80
2. Конституція Автономної Республіки Крим від 21.10.98 р., прийнята ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/350-14
3. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17.03.2011 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3166-17
4. Закон України „Про громадські об’єднання” від 22.03.2012 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4572-17
5. Закон України „Про свободу совісті та релігійні організації” від 23.04. р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/987-12
6. Закон України „Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини” від 23.12.1997 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80
7. Закон України „Про звернення громадян” від 02.10.1996 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80
8. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»

від 04.02.94 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3773-17
9. Закон України «Про національні меншини в Україні» від 25.06.92 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/rada/show/2494-12
10. Закон України «Про біженців та осіб які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3671-17
11. Закон України «Про Центральну виборчу комісію» від 30.06.04р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1932-15
12. Закон України «Про громадянство України» від 18.01.01 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2235-14
13. Регламент Верховної Ради України від 19.09. 2008 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2235-14
14. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.99 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/586-14
15. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 27.02.14 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-18
16. Закон України «Про судоустрій і статус України» від 07.07. 2010 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2453-17
17. Закон України «Про Президента України» від 05.07.91 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/586-14
18. Закон України «Про Конституційний Суд України» від 16.10.96 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/422/96-%D0%B2%D1%80
19. Закон України «Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим» від 10.02.1998 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/350-14
20. Закон України «Про статус депутата Верховної Ради АРК» від 22.12.2006 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2453-17
21. Закон України «Про статус депутатів місцевих рад» від 07.07.02 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/93-15
22. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.97 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80
23. Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07.06.01 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2493-14

24. Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/889-19
25. Закон України „Про органи самоорганізації населення” від 11.07.01 р., прийнятий ВРУ/ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2625-14
26. Регламент Кабінету Міністрів України: затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 № р., / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF

Базова:

1. Серьогіна С.Г. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Навч. посіб. – Х.: вид-во Право, 2013.
2. Лялюк О.Ю. Основи організації і діяльності місцевих рад в Україні: монографія / О.Ю. Лялюк; за ред. Ю.П. Битяка. - Х.: Право, 2008. - 287 с. - Библиогр.: с. 199-218.
3. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник.-2-ге вид., перероб. та допов. - К.: Юрінком Інтер, 2007.-502 с.
4. Шмеріга В.І., Крестовська Н.М. Конституційне право України: Навчально-методичний посібник. Інтерактивний курс. – Х.: Одіссей, 2007.
5. Гнилорибов В.В., Тихонов В.М. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Навч. посіб – Луганськ: вид-но СНУ ім. В. Даля, 2008.

Допоміжна:

1. Журавський В.С., Серьогін В.О., Ярмиш О.Н. Держане будівництво та місцеве самоврядування в Україні: Підручник – К.: Ін Юре. 2009.
2. Гнилорибов В.В., Тихонов В.М. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Навч. посіб – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007.
3. Панов М.І., Серьогіна С.Г., Битяк Ю.П., та ін. Законодавство про вибори Президента України. Науково-практичний посібник – Х.: Одісей, 2008.
4. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підруч. / За ред Я.Ю. Кондратьєва – К.: Юрінком Інтер, 2010.
5. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник.-2-ге вид., перероб. та допов. / За ред. С.С.Серьогіної. Х.: Право, 2011. 360 с.
6. Вибори Президента України: Конституція України. Законодавство. Коментар. Судова практика // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. - 2014 - № 4. - стр.3-334.
7. Галицький І. Гарантування права на безпосереднє місцеве самоврядування: законодавчий аспект // Юридична газета. - 2014 - 28 січ. (№ 3/4). - стр.38-40.
8. Федоренко Ф. Законодавче регулювання місцевих референдумів в Україні: досвід, проблеми та перспективи // Вісник Центральної виборчої комісії. - 2014 - № 1. - стр.64-69.

9. Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд. та місц. самоврядування. - Харків : Право, 2015. - Вип. 29.

Інформаційні ресурси

1. http://www.rada.gov.ua/- офіційний веб-портал Верховної Ради України.
2. Інформаційно-довідкова система «Ліга закон».